

juuti, nendest ligikaudu 70 vabatahtlikena.;

Arvatud välja üks errand, juut pole Eesti sõjaväes ohvitser;

Ükski juut pole Tallinna kahe esinduslikuma kohviku külaline jne.

Miks meil juut pole seda ega teist, nende põhjuste ümber väärib peatuda. Kas on siin põhjuseks samasugune antisemiitlik vool, sallimatus juutide vastu nagu Hitleri “Kolmandas riigis”, või on juudid ise siirdunud teistele aladele, tundmata huvi näiteks riigiteenistuse, põllupidamise ja sõjaväelise karjääri vastu?

“Valge vares” Jõgevalt.

Seda meie juutide kultuurelu ja nende organisatsioonide juhid seletavad nii, et juut ärialale pole siirdunud üksnes suure teenistuse jahil. Vaid juut lihtsalt olevat teistelt aladelt väljalülitatud! „Ametlikult pole seda küll kusagil üteldud, kuid ometi on nii, et juut Eestis kergesti ei pääse riigi ega omavalitsuse teenistusse. Katsed sinna pääsemiseks pole õnnestunud ühel ega teisel“, jutustavad juudid ise. Ainus juut kes meil kaudselt omavalitsuse teenistuses, olevat Jõgeva jaoskonna loomaarst *Dobruschkes*, kes sel kohal töötanud juba 25 aastat. Ka Eesti ohvitserkonnas olevat ka üksainus juut – keegi mereväeleitnant kes sõjaväeteenistusse siiski pääsenud Eesti ajal. Juudid märgivad siiski veel üht tõukaaslast, kes ohvitserina teeninus Eesti sõjaväes. See on lipnik *Rubanovitsch* Vabadussõja aegadelt. Mees aga kadus elavate nimekirjast varsti pärast Vabadussõda. Siin nimetamata jäänud mereväeleitnant aga jääb vist ainsaks juudiks Eesti ohvitserkonnas, sest sõjakooli ukсед ei avanevad juutidele nii kergesti.

Niisugune on juutide endi jutt esitatud küsimustele. Mille puhul omatpoolt võime aga jääda eriarvamuste juure. Nagu ka paljud juutide tegelased ise ütlevad et nad ei tahagi tükkida ega katsetki teha nendele aladele tungimiseks, mis on nagu enamusrahvuse eesõigustatud aladeks igas riigis. Sest kahe erineva rahvuse esindajate vahel võib ikka tekkida – kui mitte ütlemisi ja lahkhelisid, siis vähemalt mitteküllaldaseid sooje vahekordi. Sellepärast juut peab paremaks ise tagasi tõmbuda ja leppida vabakutselise tegevusega.

Palju neid on?

Rahvaloenduse andmeist nähtub et kokku on meil juute 4300 ümber. Arv pole vahepeal suurenenud sest sündivus läheb tagasi ka juutide juures. Veel tuleb lisaks väljarändamine. Eestist on Palestiinasse viimase 5 a. jooksul rändanud 150 juuti kes leidsid, et siin tuleb kitsas kätte. Kuna Hitleri režiim kõigisse teistesse maadesse on paisanud juudi emigrante, Eestisse pole Saksast aga siirdunud peaaegu ühtki juuti. Tallinn on ja jääb vist ka edaspidi juutide peamiseks kantsiks. Siin on neid ligikaudu paartuhat. Siis tulevad järjekorras Tartu, Narva, Pärnu, Viljandi, Valga ja Rakvere. Kuressaares on aga ainult kaks juudi perekonda, Haapsalus üksainus. Selle-eest on üksikud juudid omale kodu leidnud ka maal nagu Väandras ja Pukas.

Kui nüüd huvi tunda juutide Eestisse asumise üle, siis tuleb küll nii välja, et juut on meil värskemaid vähemusrahvuseid. Enamik meie juudidiperekondi on Eestis elanud 3-4 põlve. Nagu nähtub arhiivide andmeist, esimesed juudid asusid Eestisse alles 16. sajandil. Tollal enamasti mitmesuguste käsitöölisena. Vanemate juudi perekondade hulka kuuluvad Tallinnas *Levinovitsch, Gutkin, Israelsohn, Brodovski, Strasch, Rubanovitsch, Koslovski, Schocher* j.t. Nendest üks Rubanovitschite esiisadid olnud omalajal Jõhvi lähedal tegelik talupidaja. Tartus on põlisemate perekondade esindajaiks *Usvansky, Genss, Kropman, Klompus, Jakobson*, millised perekonnad on andnud palju advokaate ja arste.

Ka juut küsib almust

Umbes poole tunnilise usutlemise keskel on lehemees olnud tunnistajaks kuidas kaks nädal riides juuti on käinud usuteldavalt nurumas. Kumbki nendest sai 50 senti. Sellest isuteldav juhib jutu uuele ainele: „Näete, meie juudid ei ela kaugelki nii rikkalikult nagu seda üldiselt arvatakse. Viletsaid meie hulgas leidub küllalt – oleme ikka püüdnud nende eest hoolitseda. Pole ka õige, nagu meie juudid üldse ei tegele lihtsa tööga. Kokku võiks nende juutide arvu, kes on lihtsad töölised tekstiilvabrikutes, või siis kingsepad, parkijad jne., kogusummas arvata 500-le. Olukordade muutumise tõttu püüame nüüd endi noorsugu täiesti ümberkasvatada, õpetada lugupidamist tegeliku töö vastu ja neid ka juhtida tegeliku töö aladele. Nii oleme pööranud tähelepanu ka põllumajandusele.“

7 juudi surm Vabadussõjas

Eespool oli märgitud, et Vabadussõjast võttis osa paarsada juuti. Sellele võib veel lisandada, et nendest 7 sai lahingutes surma. Raskesti haavatuid oli rohkem. Üks juut, *Jokton*, on ta nimi, kaotas Vabadussõjas mõlemad jalad. Nüüd ta elutseb Pariisis. Ta on kirjutanud kaks raamatut juutide ajaloost Eestis, kus ta Eestit laseb paista heas valguses. Vabadussõjas hukkunute hulka kuulub ka juudi soost arst *dr. Kahn*, kes uppus ametikohuste täitmisel.

Eesti kirjandus juudi keeles

Juutide kultuurilistes organisatsioonides - ei saa maha salata tõsiasja – tehakse mõndagi Eesti kultuuri tundmaõppimiseks. Siin on teeneid just „Bjaliku“ seltsi tegelastel. Seltsi sekretär *H. Bant* on juudi keelde tõlkinud *A. H. Tammsaare* „Judithi“ ja omakorda eesti keelde juudi nimeka kirjaniku *S. Aschi* teose „Doktor Silberi“, mida tema tõlkes mängiti edukalt „Endlas“. Sama seltsi tegelasel *dr. B. Mirvitzil* on käsil *A. Mälgu* teoste tõlkimine juudi keelde, ja ta tahab meie tülkekirjandust rikastada juudi kirjaniku *I. L. Peretsi* teosega.

Varem on dr. Mirvitz juudi keelde tõlkinud **O. Lutsu** teoseid. „Bjalik“ on enda ümber koondanud ligikaudu 500 juuti. Siin tegutseb ka oma näitetrupp, mis **A. Särevi** juhtimisel varem „Töölisteatri“ ruumes on annud avalikke etendusi. Trupi juht on **J. Margolin**. Kultuuralal on teiste seas juhtivateks juutudeks kultuurvalitsuse esimees **dr. G. Aisenstadt, J. Tamarkin, H. Gutkin, B. Mirvitz, J. Genss, H. Bant, vennad Markovitschid, J. Halbreich, pr. Shitomirskaja** j. t. Kõik nad toonindavad, et nende püüded on kantud soovist arendada eestlastega tihedat koostööd ja olla lojaalsed Eesti riigi kodanikud. Ja endi püüete tõedusena nad toonindavad, et juudi vähemusrahvuse poolt pole kunagi olnud vaenulikke väljendusi ja väljaastumisi Eesti arvel, millega aga on olevat toime tulnud mitmed teised vähemusrahvused.